

**ВПЛИВ КОРЕНЕВОЇ ГУБКИ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ
СОСНЯКІВ ФІЛІЇ «ЖОВТНЕВЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»
ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»**

Назаренко В.В., канд. с.-г. наук, доц.
Маленко Я.В., магістрантка
Державний біотехнологічний університет

Продуктивність лісів, їх довговічність, корисні властивості, захисні функції залежать від типу лісу, а також від зовнішніх факторів. Різні інфекційні хвороби, шкідники, пошкодження, помилки у веденні лісового господарства негативно впливають на біологічну стійкість лісу, його продуктивність та корисні властивості.

Соснові деревостани, що ростуть в суборах, зазнають впливу низки несприятливих факторів. Найнебезпечнішим є коренева губка, яка повсюдно пошкоджує високоповнотні соснові культури. За даними повидільної бази даних «Лісовий фонд України», тільки у Харківській області, станом на 2017 рік, було зареєстровано 5,7 тис. га. вогнищ кореневої губки переважно в суборах. Якщо говорити про соснові деревостани філії «Жовтнєве ЛГ», то в них, нажалі простежується негативна динаміка по збільшенню площі соснових деревостанів, які вражені кореневою губкою. Так, за даними матеріалів лісовпорядкування 2007 року, насаджень які вражені хворобою було виділено на площі близько 5,0 гектарів, а в 2022 році таких насаджень вже було 246,5 гектари.

Соснові деревостани в межах свіжого дубово-соснового субору (В₂-ДС) філії зростають на площі 6242,7 га вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок. В цілому ріст сосни в цих умовах, за висотою та діаметром більш активний у молодому віці до VI, VII класів віку і становить у середньому на рік 0,4 метри за висотою, та 0,5 сантиметрів, за діаметром. У цих же класах віку відмічено максимальний середній річний приріст деревостанів, після досягнення яких він починає знижуватись.

Порівнявши продуктивність соснових деревостанів без ознак враження, та вражені кореневою губкою, встановили, що максимальне відхилення за запасом складає 40 м³/га, що обумовлено різною повнотою деревостанів. У трьох класах віку продуктивність в деревостанах з ознаками враження кореневою губкою навіть більша, порівняно з деревостанами без ознак враження, що пояснюється збільшенням площі живлення за рахунок відпаду більш слабкіших екземплярів.

Порівняння фактичних таксаційних показників з оптимальними, вказує на нерівномірність вікової структури соснових деревостанів, і накопичення в останні 10-15 років стиглих та перестійних деревостанів.

Вивчення впливу враження хворобою на середньовікові соснові деревостани, порівняно з здоровими деревостанами на дослідних ділянках, показало наслідком її дії є зниження густоти, абсолютної та відносної повноти. Середня різниця за продуктивністю на дослідних ділянках сягає

майже 60 м³/га. Аналіз товарної структури насаджень, різного санітарного стану, показав, що співвідношення у їх товарній структурі майже однакове, різниця лише в загальній продуктивності, що і впливає на вихід тієї чи іншої категорії деревини, яка, у свою чергу, залежить від повноти насаджень. На вражених кореневою губкою ділянках, продуктивність має тенденцію до зниження, через високу загущеність цих деревостанів та властивості ґрунту, які у комплексі сприяють розвитку грибкової інфекції, і як наслідок відпаду слабших екземплярів на початковому етапі прогресування хвороби. Частка дров'яної деревини та відходів в аналізованих деревостанах, майже однакові. Максимальну різницю відзначено за часткою ділової деревини, оскільки відсоток ділових стовбурів на дослідних ділянках сягає не менше 95. Найбільша частка ділової деревини представлена середньою категорією крупності – 68 %, на другому місці груба – 27 %, потім дрібна – 5 %. Такий розподіл пояснюється віком дослідних ділянок. У цьому віці насадження майже призупиняють ріст за висотою і збільшують приріст за об'ємом

Аналізуючи розмірно-якісну структуру слід відзначити, по-перше, кращі показники виходу ліквідної деревини в деревостанах без ознак враження за рахунок вищої повноти, по-друге, частка ділової деревини класу крупності >36 см на 5,4 % більше при різниці частки ділової деревини у 0,9 %. Переважання частки виходу ділової деревини найвищого діаметру на ділянках без ознак враження, компенсується виходом ділової деревини класу крупності 26–34 см на ділянках в осередку кореневої губки. Враховуючи той факт, що середній діаметр та товарна структура на ділянках різного санітарного стану майже однакові, то можна стверджувати, що навіть на початковій стадії розвитку хвороби погіршується розмірно-якісна структура в деревостанах вражених хворобою, оскільки коренева губка в першу чергу починає пошкоджувати комлеву частину стовбура, яка в свою чергу вважається найціннішою.

Економічний аналіз ліквідної деревини показав, що більший прибуток отримано з ділянок, які не мають ознак враження хворобою. Різниця вартості, при незначних відмінностях середніх таксаційних показників і товарної структури, склали майже 70 тис. грн/га, причому 98 % становлять втрати від недоотримання з ділової деревини.

Альтернативою сучасним сосновим насадженням, що масово уражаються кореневою губкою в умовах свіжих суборів, може бути вирощування покоління деревостанів листяних порід, зокрема березових, оскільки вони є стійкими до ураження цією хворобою і водночас створюють умови для формування природного складу ґрунтового мікробіоценозу.